

Utenlandsk arbeidskraft i landbruket

Seminar i Steinkjer, 26.02.2013. Innlegg ved advokat Anne Løken

Temaer for mitt innlegg

- Innledning
  - Helt kort om NHO Mat og Landbruk
- Plikter overfor myndighetene ved ansettelse av utenlandsk arbeidskraft
  - Oppholdstillatelse, registrering av arbeidstaker etc.
- Nye innleieregler
  - Likebehandlingsprinsippet
  - Tiltak for etterlevelse: opplysningsplikt, innsynsrett, solidaransvar
- Arbeidstidsregler
  - Alminnelig daglig og ukentlig arbeidstid
  - Overtid
  - Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden
  - Pauser og perioder med fri

NHO MAT OG LANDBRUK

- landsforeningen for matindustrien og landbrukssektoren

NHO Mat og Landbruk

Landsforeningen for matindustri og landbruk

1. Økt lønnsomhet og konkurransekraft hos medlemmene gjennom en god tariff og arbeidsgiverpolitikk
2. Styrke Helse-, miljø- og sikkerhet (HMS) i medlemsbedriftene
3. Sikre rekrutteringen og kompetanse hos medlemsbedriftene
4. Bidra til å styrke de næringspolitiske og matpolitiske rammebetingelsene for foredling av produkter og tjenester med basis i norske råvarer.

Noen av NHO Mat og Landbruks medlemmer

Som medlemmer kan opptas virksomheter som deltar i produksjon og foredling av mat og andre produkter og tjenester med basis i landbruk, arealbruk og dyrehold.

- Ca. 850 medlemmer med ca. 22.500 ansatte
- Hele verdikjeden representert

MÅL

NHO Mat og Landbruk skal sikre medlemmene konkurransedyktige rammebetingelser, utviklingsmuligheter og kompetanse.

- NHO Mat og Landbruk skal nå målet ved å:
  - arbeide helhetlig med arbeidsgiver-, tariff-, kompetanse og næringspolitikk
  - ivareta helheten i verdikjedene som er representert i foreningen
  - samarbeide tett med medlemmene og relaterte bransjeorganisasjoner
  - samarbeide med politiske organer, offentlig forvaltning, partene i arbeidslivet, faglag og andre relevante interesseorganisasjoner
  - spille sammen med det øvrige NHO-fellesskapet
  - ha en gjennomslagskraftig samfunnskontakt og kommunikasjon

God medlemsservice er det viktigste verktøyet for å nå våre mål!

Plikter overfor myndighetene ved ansettelse av utenlandsk arbeidskraft

- Arbeidstillatelse/registrering av arbeidstaker
- Skattekort
- Bankkonto
- Inngåelse av arbeidskontrakt
- Innmelding i Aa-registeret
- Yrkesskadeforsikring
- Evt. opprette OTP

Sjekkliste for deg som skal ansette utenlandsk arbeidskraft innenfor næringen jordbruk og gartneri

Oppdatert per 15. februar 2013.

1. Innledning

Denne sjekklisten omhandler de mest sentrale problemstillinger du som arbeidsgiver innenfor næringen jordbruk og gartneri må ta stilling til og ha på plass i forbindelse med ansettelse av utenlandsk arbeidskraft. Sjekklisten omhandler ikke problemstillinger knyttet til innleie av arbeidskraft.

Som arbeidsgiver må du :

- **sørge for at arbeidstaker har gyldig oppholdstillatelse eller har registreringsbevis** når dette trengs, jf. punkt. 1.1
- **inngå skriftlig arbeidskontrakt med arbeidstaker**, jf. punkt 1.3
- **melde arbeidstaker inn i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret**, jf. punkt 1.4
- **betale lønn tilsvarende minstelønnen** i Jordbruks- og gartnerioverenskomsten, jf. punkt 1.5

Noen nyttige nettsider...

- <http://www.arbeidstilsynet.no>
- www.udi.no
- www.udi.no/arbeidsgivere
- www.sua.no
- www.nhoml.no
- <http://www.nav.no/NAV+EURES+mobilitet+i+Europa>
- www.skatteetaten.no
- www.lovdata.no
- www.regelhjelp.no

Tema

- Bakgrunn for de nye reglene – vikarbyrådirektivet
- Likebehandlingsprinsippet
- Tiltak for å sikre etterlevelse
- Hvor finner vi reglene?
- Bemanningspolitikk i tariffavtale

Bakgrunn for innføring av de nye reglene om innleie

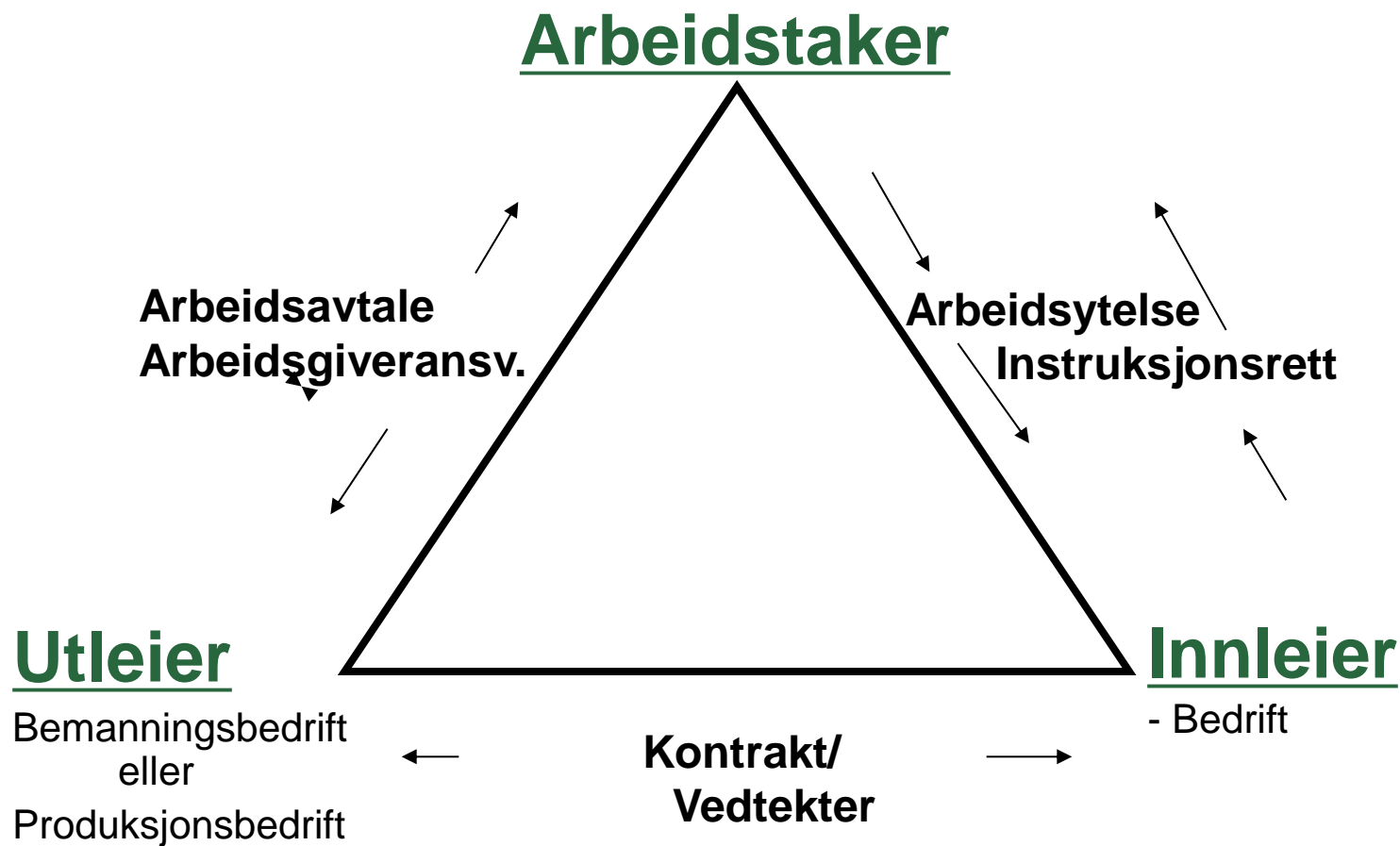
- Gjennomføring av EUs vikarbyrådirektiv

Formålet med dette direktiv er å sikre vern av vikarer og å forbedre kvaliteten på vikararbeid ved å sikre at prinsippet om likebehandling[...]anvendes på vikarer og ved å anerkjenne vikarbyråer som arbeidsgivere, samtidig som det tas hensyn til behovet for å opprette egnede rammer for bruk av vikararbeid med sikte på å bidra effektivt til å skape arbeidsplasser og til å utvikle fleksible arbeidsformer.

LO går enstemmig imot vikarbyrådirektivet

Innleie fra vikarbyrå

- Ny regel i aml. § 14-12 a:

(1): "Bemanningsforetaket skal sørge for at utleid arbeidstaker minst sikres de vilkår som ville kommet til anvendelse dersom arbeidstaker hadde vært ansatt hos innleier for å utføre samme arbeid, når det gjelder:

- a) arbeidstidens lengde og plassering,
- b) overtidarbeid,
- c) varighet og plassering av pauser og hvileperioder,
- d) nattarbeid,
- e) feriefritid, feriepenger, fridager og godtgjøring på slike dager, og
- f) lønn og utgiftsdekning

(2): Arbeidstaker som blir leid ut skal ha samme tilgang til felles goder og tjenester hos innleier som virksomhetens egne arbeidstakere, med mindre objektive grunner tilsier noe annet

Likebehandlingsprinsippet

- Hvordan sikre likebehandlingsprinsippet i praksis?
  - Alle relevante generelle bestemmelser i lov, forskrift, tariffavtale og andre retningslinjer/bestemmelser om arbeids- og lønnsvilkår hos innleier som gjelder på det tidspunkt arbeidstaker leies inn
    - Virksomhetsinterne og ensidige bestemmelser i personalhåndbøker
    - Fastlagte retningslinjer og rutiner for lønnsfastsettelse ved nyansettelser
  - Individuelle vilkår faller utenfor
  - Hvis det ikke finnes slike generelle bestemmelser hos innleier:
    - Hypotetisk vurdering av hva innleievirksomheten sannsynligvis ville tilbudt en ansatt arbeidstaker som vederlag for det aktuelle arbeidet på stedet der det utføres
    - Foreligger det sammenlignbare ansatte hos innleier?
    - Hvis ikke sammenlignbare ansatte: gjeldende tariffavtaler for tilsvarende arbeid i området, skjønnsmessig vurdering – skal være en reell vurdering

Likebehandlingsprinsippet bokstav f) "lønn og utgiftsdekning"

- Ingen helhetlig, generell definisjon av lønn i norsk lovgivning
- Utgangspunkt: alt vederlag for arbeid
  - Faste vederlag – fastlønn og naturalia
    - Kompetansetillegg, andre faste personlige tillegg hvis regler rutiner eller praksis for dette
  - Uregelmessige tillegg
    - Eksempelvis overtidsbetaling, skifttillegg, utkallingstillegg etc.
  - Det avgjørende er hva som er vederlag for utført arbeid
    - Prestasjonslønn eller akkordlønn også hvis vanlig avlønningsform
    - Bonus?
    - Forsikring og pensjon omfattes ikke!

Likebehandlingsprinsippet

- arbeidstid og pauser/hvileperioder

- Ordlyden i bestemmelsen:

a) arbeidstidens lengde og plassering, b) overtidsarbeid, c) varighet og plassering av pauser og hvileperioder, d) nattarbeid

- Arbeidstiden må plasseres som om han eller hun var ansatt i virksomheten
- Forskjellsbehandling tillatt dersom begrunnet i andre forhold enn selve innleien, for eksempel kompetanse, erfaring etc
- Gjelder også for tillatelser til avvik fra arbeidstidsreglene, tariffavtalevilkår, gjennomsnittsberegning

Likebehandlingsprinsippet ferie og fridager

- Ordlyd: e) feriefritid, feriepenger, fridager og godtgjøring på slike dager

- Omfatter både feriefritid og opptjening av feriepenger
- Hva med ulike ferieordninger?

Likebehandlingsprinsippet samme tilgang til felles goder og tjenester

- *Arbeidstaker som blir leid ut, skal ha samme tilgang til felles goder og tjenester hos innleier som virksomhetens egne arbeidstakere, med mindre objektive grunner tilsier noe annet*

- Kantine, barnehage, transport, treningsrom, parkeringsplass etc.
- Felles goder og tjenester/individuelle fordeler som rutinemessig tilbys
- Unntaket for "objektive grunner"
  - Lite veiledning utover at det ikke kan forskjellsbehandles på bakgrunn av statusen som innleid arbeidstaker. Kreves *saklig grunn*

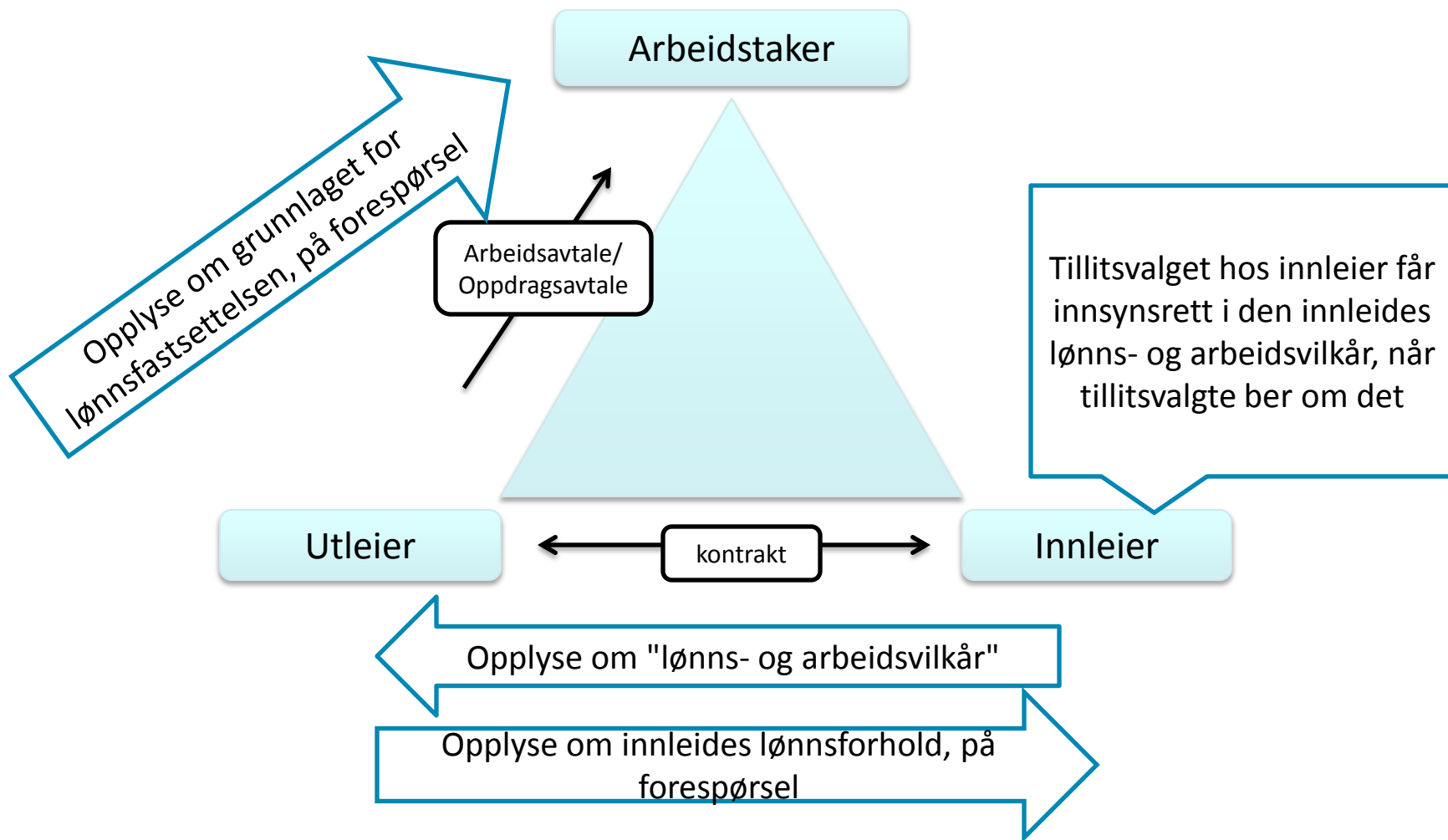
Tiltak for å sikre etterlevelse

- Nye regler i arbeidsmiljøloven §§ 14-12 b, 14-12 c og endret 14-12
- Formål med tiltakene
  - Sikre etterlevelse av likebehandlingsprinsippet
  - Legge praktisk til rette for at likebehandlingskravet kan bli fulgt
  - Klargjøre ansvarsforhold

Tiltak for å sikre etterlevelse

- Opplysningsplikt for innleier overfor utleier: må gi de opplysningene som er nødvendige for at bemanningsforetaket skal kunne ivareta likebehandlingsprinsippet
- Opplysningsplikt for utleier overfor utleid arbeidstaker: for at arbeidstaker skal kunne vurdere om likebehandlingsprinsippet overholdes. Opplysningsplikt for utleier overfor innleier: hvilke vilkår som er avtalt med utleid arbeidstaker
- Innsynsrett for tillitsvalgte hos innleier i lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt mellom utleid arbeidstaker og utleier
- Solidaransvar og drøftingsplikt

Opplysningsplikt og innsynsrett

Solidaransvar

- Av loven fremgår at innleier *"hefter på samme måte som en selvskyldnerkausionist for utbetaling av lønn, feriepenger og eventuell annen godtgjøring etter kravet om likebehandling i § 14-12 a"*.

- Arbeidstaker kan gå rett på innleier
- Gjelder avlønning mv. etter likebehandlingsprinsippet
- Ansvar også for feriepenger opptjent i tilknytning til kravet

Solidaransvar – formkrav og frister

- Ny aml. § 14-12 c annet ledd: *"arbeidstaker må fremme skriftlig krav overfor innleievirksomheten senest innen tre måneder etter kravets forfallsdato. Solidaransvarlig skal betale kravet innen tre uker etter at kravet er kommet frem"*
- Arbeidstaker må rette skriftlig krav
- Tremånedersfrist fra kravets forfall
- Arbeidstaker må dokumentere kravet
- Innleier har tre uker på seg til å betale etter at kravet er mottatt

Andre endringer

- Ansvar for arbeidstiden
- 4-års regelen
- Drøftingsplikt
- Informasjon om ledige stillinger hos innleier

Ansvar for arbeidstiden

- Ny bestemmelse i aml. § 2-2
- Innleier skal "*sørge for at innleid arbeidstakers arbeidstid er i samsvar med bestemmelsene i kapittel 10*".

4-års regelen praktiseres likt også for innleide

- Arbeidstaker som har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn fire år [...] skal anses som fast ansatt [...]. Ved beregning av ansettelsestid etter andre punktum skal det ikke gjøres fradrag for arbeidstakers fravær.

Drøftingsplikt, aml. § 14-12 (3)

- *Arbeidsgiver skal minst én gang pr. år drøfte bruken av innleid arbeidskraft [...], herunder praktiseringen av kravet om likebehandling, med tillitsvalgte*

Informasjon om ledige stillinger

- Informasjon til innleide arbeidstakere om ledige stillinger
- § 14-1 nytt andre punktum

Hva er arbeidstid?

" Den tid arbeidstaker *står til disposisjon* for arbeidsgiver",
Aml. § 10-1 (1)

Hvor finnes det bestemmelser som regulerer arbeidstid?

- **Arbeidsmiljøloven kap. 10**
- **Overenskomsten for Jordbruk og Gartneri kap. II + bilag 5**
- **Arbeidsavtalen/ansettelsesavtalen**, konf. Aml. § 14-6 bokstav j), k), og l).
  - lengde og plassering av den daglige og ukentlige arbeidstid
  - lengden av pauser
  - avtale om særlige arbeidstidsordninger, jfr. § 10-2.
- **Arbeidsreglement**
- **Arbeidstidsplaner**, konf. Aml. § 10-3.

Daglig og ukentlig arbeidstid

AML. "Alminnelig arbeidstid"

■ Ordinært dagarbeid

- Aml: **9t / 40** timer, jfr. **aml. § 10-4 nr 1.**

■ Døgnkontinuerlig skift, arbeid minst hver tredje søndag, mm.

- Aml. **9t / 38** timer, jfr. **aml. § 10-4 nr 5**

■ Helkontinuerlig skift/sammenlignbar turnus

- Aml: **9t / 36** timer, jfr. **aml. § 10-4 nr 6**

Arbeidsavtalen

Aml. § 14-6:

- j) lengde og plassering av den daglige og ukentlige arbeidstid
- k) lengden av pauser
- l) avtale om særlige arbeidstidsordninger, jfr. § 10-2.

Eks. på regulering av ARBEIDSTID

Den alminnelige arbeidstid er på 40 timer/37,5 timer pr. uke eks. pauser. Lengden av pausene utgjør 0,5 timer pr dag. Eventuelle øvrige pauser fremgår av til enhver tid gjeldende lokale avtaler.

Arbeidstiden legges innenfor det tidsrom som Arbeidsmiljøloven, **gjeldende tariffavtale** og lokal ordning regulerer.

Arbeidstaker aksepterer at bedriften benytter gjennomsnittsberegning av arbeidstiden, jfr. Arbeidsmiljøloven § 10-5. Arbeidstid og fritid vil fremgå av den til enhver tid gjeldende arbeidsplan.

Eventuell avtale om særlig arbeidstidsordning etter Arbeidsmiljøloven § 10-2 nedfelles skriftlig i et eget dokument som vedlegges arbeidsavtalen.

Arbeidstaker har ikke rett til kompensasjon for overtid uten at overtiden er pålagt eller godkjent av nærmeste overordnede. Arbeidstaker og arbeidsgiver er enige om at overtid kan/skal avspaseres, og at eventuelt tidspunkt for avspasering fortløpende avtales skriftlig med Arbeidstakers nærmeste leder

Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden

Aml § 10 – 5

- Hva vil det si å gjennomsnittsberegne arbeidstiden?
- Svar:
  - Man øker arbeidstiden i perioder hvor det er stor arbeidsmengde/aktivitet, mot å ha økt fritid/lavere arbeidstid i perioder med mindre aktivitet.

Muligheter for gjennomsnittsberegning?

AML

1. Avtales skriftlig individuelt, aml. § 10-5 nr 1.
9 t. / 48 timer. (52 ukers periode = alm. arb.tid).
2. Tariffavtale – inngå særavtale med tillitsvalgte, aml. § 10-5 nr 2.
10 t. / 48 timer. (52 ukers periode = alm. arb.tid).
  - ikke overstige 48 timer i løpet av 7 dager, MEN det kan arbeides opptil **54** timer enkelte uker så lenge gjennomsnittet blir 48 t. /uke over en periode på 8 uker.
3. Arbeidstilsynet, aml. § 10-5 nr 3.
13 t. / 48 timer, (26 ukers periode = alm. arb.tid).
  - 48 timer kan gjennomsnittsberegnes over en periode på 8 uker.

NB! Ferie, sykdom ....

Hvile/Pauser

Aml.

Pauser

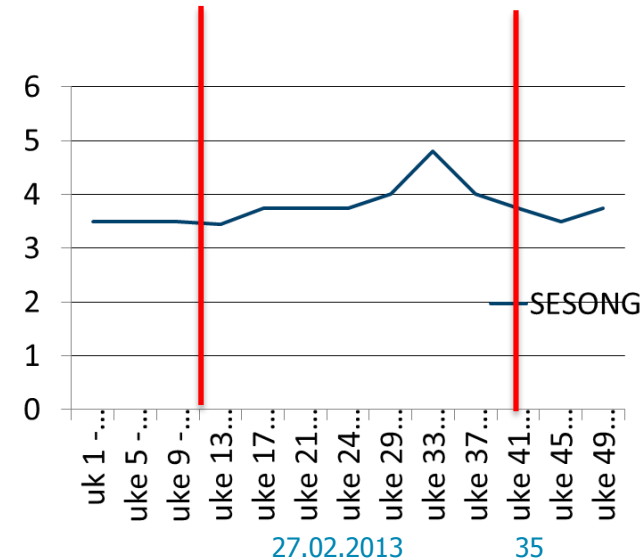
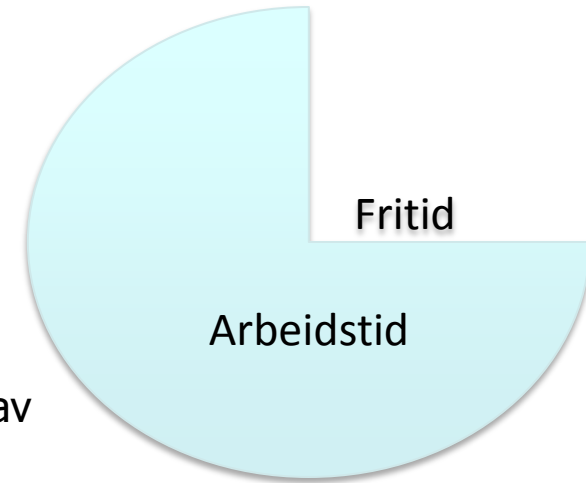
- **Aml. § 10-9:**
- Minst **en pause** hvis over 5,5 timer
- Minst en **30 min** pause hvis minst 8 timers arbeidsdag

- "Tilfredsstillende pauserom"

Pauser og daglig/ukentlig arbeidsfri

Aml. § 10-8

▪ Daglig og ukentlig arbeidsfri

- Minst **11** timer fri i løpet av 24 timer (daglig).
- Minst **35** timer fri i løpet av 7 dager (ukentlig).
- Tariffavtale + avtale med tillitsvalgte:
  - minst **8** timer fri i løpet av 24 timer, minst **28** timer i løpet av 7 dager.
- Ukentlig arbeidsfri skal så vidt mulig omfatte søndag .....
- AT utført søn-/helgedagsarb. skal ha neste søn-/helgedag fri.
  - AT og AG kan avtale gjennomsnittlig arbeidsfri annenhver søn-/helgedag i løpet av 26 uker, likevel slik at det ukentlige fridøgn minst hver tredje uke faller på en søn-/helgedag.

Plassering av ordinær arbeidstid?

Aml.

- **Nattarbeid – aml. § 10-11**

Arbeid mellom kl. 2100 og kl. 0600 er nattarbeid.

Mulig å avtale annet tidsrom dersom virksomheten er bundet av tariffavtale

- Nattarbeid er ikke tillatt med mindre *arbeidets art gjør det nødvendig*

Plassering av ordinær arbeidstid?

Aml.

- **Søndagsarbeid – aml. § 10-10**

Det skal være arbeidsfri fra kl. 1800 dagen før en søn- eller helgedag og til kl. 2200 dagen før neste virkedag

- Arbeid på søn - og helgedager er ikke tillatt med mindre arbeidets art gjør det nødvendig.
- Jul-, påske- og pinseften skal det være arbeidsfri fra kl. 1500 til kl. 2200 dagen før neste virkedag

Plassering av ordinær arbeidstid?

Arbeidsmiljøloven:

- Arbeid mellom kl. 2100 og kl. 0600 er nattarbeid
  - Indirekte av **aml**.
Arbeid mellom kl. 06.00 – 21.00 er dagarbeid

- Arbeid fra kl. 1800 dagen før en søn- eller helgedag og til kl. 2200 dagen før neste virkedag er søn-/helgedagsarbeid.
  - Indirekte av **aml**.
Arbeid fra kl. 06.00 – 18.00 er lørdagsarbeid

Beredskapsvakt m.m.

Aml.

Arbeid av "passiv karakter"

- Regulert i **aml. § 10-4 (2)**
- Arbeidstiden kan forlenges med inntil halvparten av de passive periodene, men maksimalt 2 timer i løpet av 24 timer, og 10 timer i løpet av sju dager

Beredskapsvakt

- Regulert i **aml. § 10-4 (3)**
- Hovedregel: minst 1/5 av vekten regnes med i den alminnelige arbeidstid.

Adgang til å fravike hovedregelen i tariffbundet bedrift ved avtale med tillitsvalgte

Arbeidsplaner, § 10 – 3.

- Arbeider til ulike tider på døgnet
  - Skal utarbeides arbeidsplan som viser:
    - Hvilke uker
    - Hvilke dager
    - Hvilke tider
- den enkelte skal arbeide og hvile.
- Drøftes med de tillitsvalgte
  - Senest to uker før iverksettelsen

Arbeidsplan

■ EKSEMPEL

- uke 1 - uke 4 35,0 timer
- uke 5 - uke 8 35,0 timer
- uke 9 - uke 12 35,0 timer
- uke 13 - uke 16 34,5 timer
- uke 17 - uke 20 37,5 timer
- uke 21 - uke 24 37,5, timer
- uke 25 - uke 28 37,5 timer
- uke 29 - uke 32 40,0 timer
- uke 33 - uke 36 48,0 timer
- uke 37 - 40 40,0 timer
- uke 41 - 44 37,5 timer
- uke 45 - uke 48 35,0 timer
- uke 49 - uke 52 37,5 timer
- = grovt regnet "37,5 timer"

Eks. Uke 1:

Mandag kl. 06.00 – 13.30 = 7,0 timer
Tirsdag kl. 09.00 – 17.00 = 7,5 timer
Onsdag kl. 09.00 – 17.00 = 7,5 timer
Torsdag kl. 09.00 – 17.00 = 7,5 timer
Fredag kl. 06.00 – 12.00 = 5,5timer
= 35 timer

Lørdag fri
Søndag fri

Eks. Uke 33:

Mandag kl. 06.00 – 15.30 = 9,0 timer
Tirsdag kl. 09.00 – 17.00 = 7,5 timer
Onsdag kl. 09.00 – 17.30 = 8,0 timer
Torsdag kl. 09.00 – 17.30 = 8,0 timer
Fredag kl. 06.00 – 15.30 = 9,0 timer
Lørdag kl. 06.00 – 13.00 = 6,5 timet
= 48 timer

Søndag fri

§ 10-7. Oversikt over arbeidstiden

Det skal foreligge en oversikt som viser hvor mye den enkelte arbeidstaker har arbeidet.

Oversikten skal være tilgjengelig for Arbeidstilsynet og arbeidstakernes tillitsvalgte.

- **Begrepet overtid:**
  - "ut over lovens grense for alm.arbeidstid."
- **Vilkår/Krav:** "særlig og tidsavgrenset behov".
  - Dvs. kan ikke gjennomføres som en fast ordning.
  - Må være "pålagt" av arbeidsgiver?
- **Drøfte** nødvendigheten med tillitsvalgte, "dersom det er mulig".
- **Godtgjørelse** for overtidsarbeid.
  - Forutsetter "pålagt" overtid ?
  - Aml. **40 %**
- Mulig å skriftlig avtale **avspasering** av overtidstimer, time for time. Må utbetale overtidsgodtgjørelsen.

Hvor mye overtid kan det arbeides ?

■ § 10-6 (4)

- 10 t i løpet av 7 dager.
- 25 timer i løpet av 4 sammenhengende uker.
- 200 timer innenfor 52 uker.

■ § 10-6 nr. 5. (Tillitsvalgte/tariffavtale)

- 15 timer i løpet av 7 dager.
- 40 timer i løpet av 4 smh. uker.
- Totalt 300 timer i overtid i løpet av 52 uker.

■ § 10-6 nr 6 (Arbeidstilsynet)

- etter søknad i særlige tilfelle:

- 20 timer i løpet av 7 dager.
- 200 timer i løpet av 26 uker.

➤ Overtid etter nr. 5 og 6 må AT ha sagt seg villig til å arbeide

Overtid forts.

- **Fritak for overtid**, § 10-6, 10. ledd.
  - Helsemessige eller sosiale grunner
  - Se også § 10-6, 7. ledd – frivillighet ut over lovens normalordning

- **MERK:**
Samlet arbeidstid (normal + overtid) kan ikke overstige:
  - 13 t. i løpet av 24 timer og
  - 48 timer i løpet av 7 dager, kan dog gjennomsnittsberegnes.

Mulige løsninger på sesongutfordring

Midlertidig /innleie

- Ansette midlertidig/leie inn ekstra arbeidskraft i sesong.

Med egne faste ansatte

- Gjennomsnittsberegning av arbeidstiden.
- Arbeidstidsordninger hvor det jobbes skift/turnus i sesong og/eller etableres vaktordninger.
- Bruk av overtid

Begrensninger i overenskomst og/eller arbeidsavtalen?
Kostnadsspørsmål?

Takk for meg!